

Antalné Szabó Ágnes

Kreatív helyesírási gyakorlatok

Környezetünk folyamatosan változik, és ebben a változó környezetben átalakul a gyermekek gondolkodásmódja, érdeklődése, motivációja is, változnak tanulási szokásaik. Ezekre a változásokra és az új kihívásokra az iskola világa, benne a magyartanárok is keresik a megfelelő válaszokat. Folyamatos megújulásra van szükség az anyanyelvi nevelés tartalmában és pedagógiájában, így a helyesírás tanításában is. A következő ötlettár olyan kreatív helyesírási gyakorlatokat kínál, amelyek segíthetnek a kommunikatív szemléletű, a vizualitásra is építő és tanulás-módszertani elveket követő helyesírás-tanítás megvalósításában. A gyakorlatok egyes csoportjai a komplex szempontrendszer miatt részben átfedik egymást, illetve további csoportok alakíthatók, a csoportok tovább bővíthetők.

1. Vizuális helyesírási gyakorlatok:

- Táblázatok;
- Fürtábrák: pókhálóábra, hierarchikus ábra, folyamatábra, rendszerszerű ábra;
- Halmazábrák;
- Grafikai vizuális kiemelő eszközök: színes kiemelés, aláhúzás, bekeretezés, bekarikázás, egyéb megjelölés, kapcsolatokat jelölő nyilak rajzolása hagyományos vagy elektronikus tollal stb.;
- Technikai vizuális kiemelő eszközök: az interaktív tábla egyéb kiemelő funkcióinak, például a reflektornak, a nagyításnak, a radírnak, a redőnynek, a mozgatásnak az alkalmazása stb.

Alkalmazásuk célja: egyrészt a szabályok tartalmának, a szabályok, a példacsoportok közötti összefüggések ábrázolása, másrészt a példák, szabályok tanulásának vizuális támogatása.

2. Szabály- és példatanító tanulás-módszertani gyakorlatok:

- Felidéző szószerkezetek (egy „könnyű” helyesírási szó idéz fel egy nehéz helyesírási szót);
- Felidéző mondatok (egy adott helyesírási jelenséget személtet a mondat minden szava);
- Felidéző történetek (helyesírási példák vagy egy szabály tartalmának az emlékezetbe vésése és felidézése történettel);
- Felidéző képek (helyesírási példák vagy egy szabály tartalmának az emlékezetbe vésése és felidézése képpel);
- Felidéző tevékenységek (helyesírási példák vagy egy szabály tanulása élményszerű csoportos tevékenységgel).

Alkalmazásuk célja: egyrészt a példák, valamint a helyesírási szabályok emlékeztetbe vésésének és felidézésének a támogatása, másrészt tanulási módszerek tanítása és a tanulók tanulás-módszertani tudatosságának az erősítése.

3. Helyesírási témát tanító írásbeli szövegalkotási gyakorlatok:

- Gondolatok megfogalmazása egy helyesírási témáról;
- Fogalmazás a megtanult helyesírási szabályokról és alkalmazásukról;
- Helyesírási lecke tömörítése szövegben;
- Szócikkek fogalmazása a tanult helyesírási szabályokról, fogalmakról, példákról;
- Tankönyvi lecke írása és szerkesztése helyesírási témáról;
- Újságcikk írása helyesírási témáról;
- Helyesírási témájú vázlat, ábra tartalmának átalakítása folyamatos szöveggé;
- Helyesírási lecke kiegészítése, bővítése;
- Levél írása a szabályalkotóknak;
- Levél írása a tankönyvszerzőknek;
- Levél írása a társaknak helyesírási témáról;
- Párbeszéd írása helyesírási témáról;
- Naplóírás a helyesírási példák és szabályok tanulásáról, alkalmazásáról.

Alkalmazásuk célja: egyrészt az adott helyesírási tananyag elsajátítása, a helyesírási szabályok alkalmazása, másrészt a szövegalkotás fejlesztése.

4. Funkcionális helyesírási szövegalkotási gyakorlatok:

- Önéletrajz írása;
- Magánlevél írása.
- Motivációs levél írása;
- Pályázati levél írása;
- Hivatalos levél írása;
- Boríték, csomag címezése;
- Meghatalmazás írása;
- Postai utalvány kitöltése;
- Magánímél írása;
- Körímél írása;
- Hivatalos ímél írása;
- Honlapkészítéshez kapcsolódó szövegek alkotása;

- Papíralapú és online jelentkezési lap kitöltése;
- Papíralapú és online kérdőív kitöltése;
- Szövegalkotás SMS-ben, Skype-on stb.

Alkalmazásuk célja: egyrészt az adott szövegtípusok alkotásának gyakorlása, másrészt a szövegtípushoz kapcsolódó helyesírási szabályok alkalmazása, tudatosítása.

5. Szóbeli szövegalkotási gyakorlatok helyesírási fűszerezéssel:

- Ábécében (a közösen alkotott mondatokban a szavak betűrendben vannak);
- Láncmese (csoportos szövegalkotás közben a megadott nehéz helyesírású szavak beépítése a történetbe);
- Beszélgetés, vita, szerepjáték helyesírási témáról;
- Beszélő korongok (csoportos beszélgetés helyesírási témáról a megszólalást szabályozó korongokkal);
- Egyetértésjáték (egy helyesírási probléma megvitatása párban, majd megegyezéssel páros véleményalkotás);
- Erősítő korongok (csoportos vita helyesírási témáról a támogató megszólalást szabályozó korongokkal);
- Érvpingpong (két ellentétes álláspontot képviselő csoport vitája helyesírási témáról);
- Indián beszélgetés (beszélgetés a helyesírásról, a megszólalók mindig megismétlik az előző hozzászóló utolsó gondolatát);
- Láncszólitás (szóbeli feladatmegoldás közben a tanulók szólítják egymást);
- Ötujjas mese (szabálytömörítés öt mondatban);
- Páros interjú (helyesírási témáról kérdezik egymást a párok tagjai riporterként és riportalanyként).

Alkalmazásuk célja: egyrészt a szóbeli szövegalkotás, véleménynyilvánítás fejlesztése, másrészt ismeretsajátítás egy adott helyesírási témával kapcsolatban.

6. Szövegértési helyesírási gyakorlatok:

- Az utolsó szó jogán (mondatokból, szövegrészekből, példákból vagy szabályokból egyéni választás véleményalkotásra, majd az ugyanazt választó tanulók megfogalmazzák gondolataikat, végül az első megszólaló összefoglalja az utolsó szó jogán);
- Fürtábra készítése párban vagy csoportban (helyesírási szabályról vagy a szabályok összefüggéseiről, helyesírási leckéről);
- Mozaik (szabályok vagy szabályrészletek megtanítása egymásnak csoportmunkában);
- Nagyon fontos pontok (a lényeges pontok megjelölése szabályszövegekben, helyesírási leckékben színessel, ragadós papírral stb., majd a jelölés indoklása);

- Olvasókör (más-más feladat a csoporton belül a szabályszovegek értelmezésére, a helyesírási leckék feldolgozására, például: lényegkiemelő, tömörítő, példaelemző, példagyűjtő stb.);
- Páros kérdezés (szabályok és helyesírási leckék tartalmáról egymás kérdezése, illetve egymásnak válaszolás párban);
- Puskaírás (helyesírási lecke, szabály fokozatos tömörítése).

Alkalmazásuk célja: egyrészt a szövegértés fejlesztése, másrészt helyesírási témák megvitatása, helyesírási ismeretek elsajátítása.

7. Egyéb kooperatív helyesírási gyakorlatok:

- Feladatküldés (csoportos feladatkészítés helyesírási témához, majd a feladatok továbbküldése másik csoportnak megoldásra);
- Forró szék (egy tanuló ül egy helyesírási fogalom, például a kötőjel szerepében a forró széken, a társak kérdéseket tesznek fel neki, a forró széken ülő tanuló válaszol a helyesírási fogalom nevében);
- Gyors cipő (a csoportok között vándorló papírokon: csoportos példagyűjtés, szövegjavítás, ábrakészítés egy helyesírási szabályról stb.);
- Párkereső (mozgásban vagy felolvasással párok alakítása: példa és példa, példa és szabály, fogalom és magyarázat stb. párosítása);
- Páros diktálás (a párok tagjai egymásnak diktálnak, majd párban ellenőrzik);
- Sétáló gyűjtögető (példagyűjtés mozgásban megadott jelre más-más tanulótól);
- Szaladgálós szókereső (versenyszerű csoportos írás diktálás alapján, a csoport egyik tagja a diktáló, a földre helyezett szavakat, szószerkezeteket emlékezetből diktálja a csoportjának úgy, hogy a helyes írásmódot is közli);
- Szaladgálós tollbamondás (versenyszerű csoportos írás diktálás alapján, a csoport egyik tagja a diktáló, a távolra helyezett szöveget emlékezetből diktálja a csoportjának úgy, hogy a helyes írásmódot is közli);
- Színkereső (példagyűjtés, mondatalkotás, szövegírás az azonos feladatot jelképező színek csoportjaiban);
- Villámkártyák (példa és további példák, szabály és példák, helyesírási fogalom és magyarázat a kártya két oldalán, játék a kártyákkal párban vagy csoportban).

Alkalmazásuk célja: egyrészt közösségépítő és élményszerző tevékenység biztosítása, másrészt a csoportos tevékenységgel a helyesírás tanulásának támogatása.

8. Virtuális helyesírási gyakorlatok:

- Szövegalkotás számítógéppel;
- Szövegalkotás az interneten (blogírás stb.);
- Szövegjavítás számítógéppel;

- A helyesírási ellenőrző program használata;
- Példagyűjtés az internetről;
- Példaelemzés az internetről;
- Írott-beszélt nyelvi szövegekben (SMS-ben, Skype-on stb.) alkalmazott írás- és helyesírásnorma, a digitális írásjelek megfigyelése, elemzése;
- A kódváltás gyakorlása a helyesírásban különböző szövegtípusokban;
- Cikkolvasás az interneten helyesírási témáról;
- Cikkírás honlapra helyesírási témáról, a szöveg ábrákkal való kiegészítése;
- Tipográfiai gyakorlatok az interaktív táblán: tagolás, szóköz, sorköz, betűfajta választása, táblázat készítése stb.;
- Egyéb helyesírási gyakorlatok az interaktív táblán;
- Digitális szótárak használata.

Alkalmazásuk célja: egyrészt a virtuális környezetben megfigyelhető helyesírási norma elemzése, a kódváltás jelenségének tudatosítása, másrészt a kommunikációs célnak megfelelő helyesírási és tipográfiai szabályok alkalmazása virtuális környezetben.

Irodalom

- Antalné Szabó Ágnes 2006. Mozgásos helyesírási gyakorlatok. In: *Ötletposta 4*. Magyar Nyelvtudományi Társaság Magyar tanári Tagozat.
<http://magyartanar.mnyt.hu/upld/otletposta4.pdf> (2012. szeptember 30.)
- Antalné Szabó Ágnes 2008. A helyesírási kultúra fejlesztésének régi-új technikái. *Anyanyelv-pedagógia* 3–4. <http://www.anyanyelv-pedagogia.hu/cikkek.php?id=109> (2012. szeptember 30.)
- Antalné Szabó Ágnes 2010. A magyar helyesírás vizuális rendszere. *Anyanyelv-pedagógia* 4. <http://www.anyanyelv-pedagogia.hu/cikkek.php?id=286> (2012. szeptember 30.)
- Bárdossy Ildikó – Dudás Margit – Pethóné Nagy Csilla – Priskinné Rizner Erika 2002. *A kritikai gondolkodás fejlesztése*. Pécsi Tudományegyetem. Pécs–Budapest.
- Nyíri Kristóf 2009. *Virtuális pedagógia – A 21. század tanulási környezete*. Oktatókutatató és Fejlesztő Intézet. <http://www.ofi.hu/tudastar/iskola-informatika/nyiri-kristof-virtualis> (2012. október 30.)
- Spencer Kagan 2001. *Kooperatív tanulás*. Önkonet Kft. Budapest.